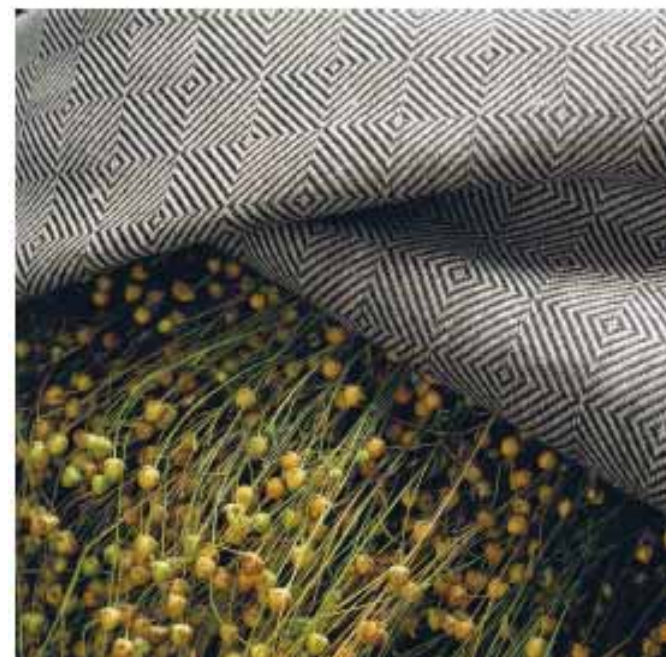

Innehållsförteckning

Förord	3
Historia och landskap	4
Befolkning	6
Näringsliv	8
Härjedalen	9
Hälsingland och Östra Härjedalen	10
Hand i hand med föregångare och andra Leaderområden	11
Initiativ, samverkan och planering i ett underifrånperspektiv	11
Förankring	12
SWOT-analys	13
Förening och LAG-grupp	17
Geografiskt område	18
Vår vision	19
Vår strategi	19
Mål och förväntade effekter	20
Prioriterade områden	21
Urvalskriterier	22
Hälsingebygdens indikatorer	23
Aktivt arbete med horisontella mål	24
Historia som förenar	25

Linet – en kulturbärare in i vår tid

Den ideella föreningen Leader Hälsingebygden bildades den 6 november 2007 för att bedriva allmännyttig verksamhet för i första hand föreningslivet i Hälsingland samt östra delarna av Härjedalens kommun. Styrelsen för föreningen, tillika LAG (Local Action Group), ansvarar för genomförandet av strategin för *Leader Hälsingebygden*.
Foto: Växbo Lin, Hudiksvalls, Söderhamns, Härjedalens och Ovanåkers kommuner, Arbrå Kyrkbåtsroddare. Teckningar: Söderhamns kommun.

Förord

Varje medlemsstat inom EU har landsbygdsprogram som träder i kraft 2007 och sträcker sig till och med 2013. Landsbygdsprogrammen finansieras ungefär till hälften av EU och till hälften nationellt. I Gävleborgs genomförandestrategi verkar programmet, tillsammans med andra program på nationell och regional nivå, för att nå målen om ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbar utveckling.

Det nya programmet har öppnat för ett större regionalt och lokalt inflytande i genomförandet. Delar av programmet genomförs därför med Leader-metoden som arbetsform.

Metoden underlättar för invånare och företag på landsbygden att arbeta med lokal landsbygdsutveckling tillsammans med den

offentliga sektorn i samhället. Syftet är att med stöd av lokal kunskap och lokalt engagemang uppnå målen för utveckling av landsbygden.

Leaderstrategin *Hälsingebygden* har med ovanstående som utgångspunkt formats av ett partnerskap från offentlig, privat och ideell sektor i landskapet Hälsingland och östra Härjedalen. EU, svenska staten och kommunsektorn finansierar strategin under programperioden utöver projektägarnas insatser.

Vår ambition är att stödja entreprenörskap, lokala initiativ och lokal samverkan för att främja ett rikt och attraktivt landskap.

Till strategiplan finns bilagor med föreningsuppgifter, ekonomi, horisontella mål samt kommunernas avsiktsförklaringar. Strategiplanen kompletterad den 20 januari 2008

För Leader Hälsingebygden

Kenneth Nilshem
Ordförande

Historia och landskap

Hälsingebygden har under gångna sekler varit ett rikt område. Större delen låg under Litorinahavet, som avsatte bördiga leror lämpliga för jordbruk. Skogen i området är av högsta kvalitet och förhållandevis snabbvuxen. Under forna tider har jord- och skogsbruk lagt grunden för de rikedomar som präglade landskapet. Ett tydligt exempel på detta utgör de stora bondeslotten – Hälsingegårdarna – som nu står på listan över möjliga världsarv. Linet är starkt förknippat med det agrara landskapet och trots avsaknad av odling i landskapet är det en kulturbärare in i vår tid.

Utmed kusterna var fisket – särskilt strömmingsfisket – rikt och säljakten från skär och holmar bidrog till folkets försörjning. I senare tider utvecklades handel, hantverk och industri i kustens städer.

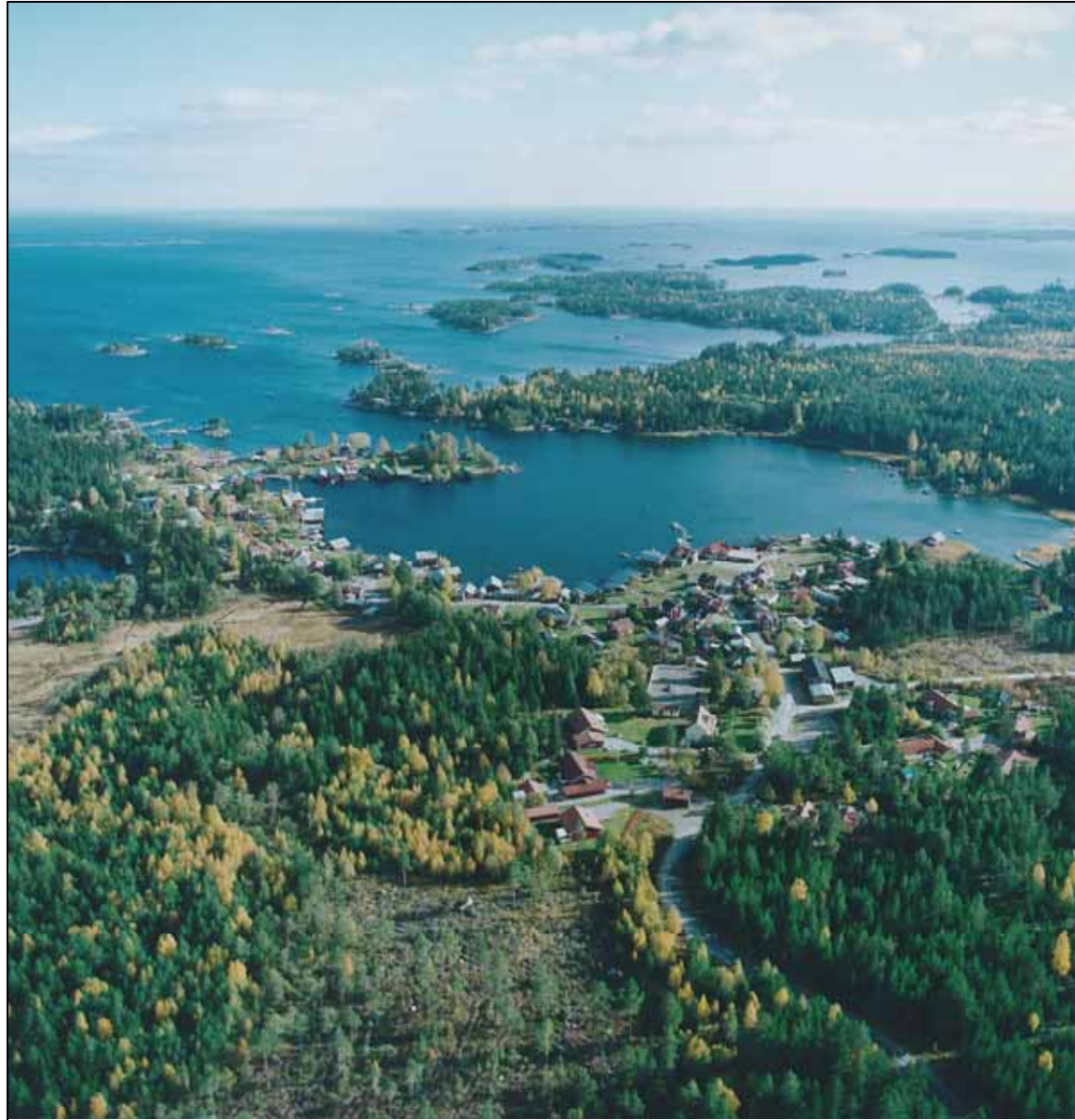
Det strömmande vattnet och de många sjöarna har haft den största betydelsen för utvecklingen av såväl småindustri som sedermera större industrier. När människorna lärde sig att ta vara på vattenkraften utvecklades företagandet. Flottningen är sedan länge borta, men vattnet har fortfarande sin betydelse för kraftförsörjningen genom de många kraftverk – stora och små – som finns runt om i landskapet.

Tillgången på skogsråvara och järn från Bergslagen gav upphov till många hyttor och bruk. I Söderhamn anlade Gustaf II Adolf år 1620 ett gevärsfaktori. Under 1800-talet byggdes skogsindustrin upp i form av sågar för export av sågat virke, liksom av massafabriker och pappersbruk.

Hälsingland hyser en spännande variation av olika naturtyper. Här samsas skogar och odlingslandskap med sjöar, betesmarker och ängar. Kustens klapperstensfält utgör minnesmärken av forna havsstränder och har sin egen, säregna flora. Bygden präglas av en stark kulturell identitet. Beläget mitt i Sverige, genomflytet av Ljusnan som en sammanbindande länk, framstår Hälsingebygden som ett tvärsnitt av vad Sverige har att erbjuda.

Landsväg i Delsbo med kyrkan i bakgrunden

Skärså fiskeläge

Befolkning

Landskapet Hälsingland har idag 130 000 invånare. Folkmängden var som störst för sjuttiofem år sedan då den uppgick 170 000. Som framgår av diagram 1 ökade antalet människor i samma takt som i riket fram till 1870 när träindustrin började expandera.

Sågverken och den framväxande massaindustrin värvade inte bara drängar och bondpojkar från Hälsingland utan även arbetskraft från andra delar av landet. Tillväxten varade i sextio år. Vid slutet av den perioden bodde ungefär hälften av befolkningen utanför tätorterna (se diagram 2) och livnärde sig på jord- och skogsbruk.

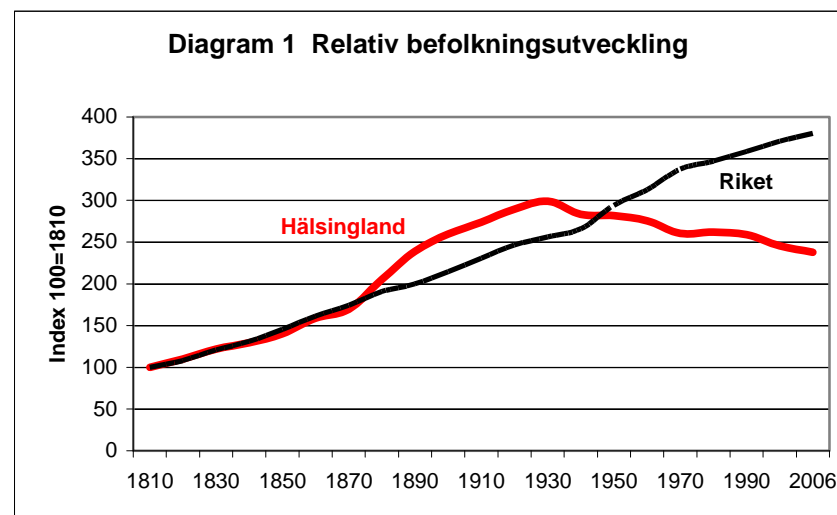
Mekaniseringen i jordbruket, intensiv redan på femtiotalet, följdes av en successiv och kraftfull rationalisering av arbetet i skogen. Landsbygden berövades arbetstillfällena och skogsarbetarna blev i bästa fall fritidshus. Genom den ökande bilismen minskade inte boendet på landsbygden i samma takt som antalet arbetstillfällena. Det blev möjligt att bo kvar och pendla till arbetet på bruket eller i stan.

Förnyelsen av näringslivet var inte tillräcklig för att behålla en positiv utveckling i hela landskapet. Nedgången drabbade först landsbygden men även, i ett senare skede, tillverkningsindustrin i tätorterna. I många fall var det inte bara bristande lönsamhet utan även strategiska ägarbedömningar som låg bakom nedläggningar.

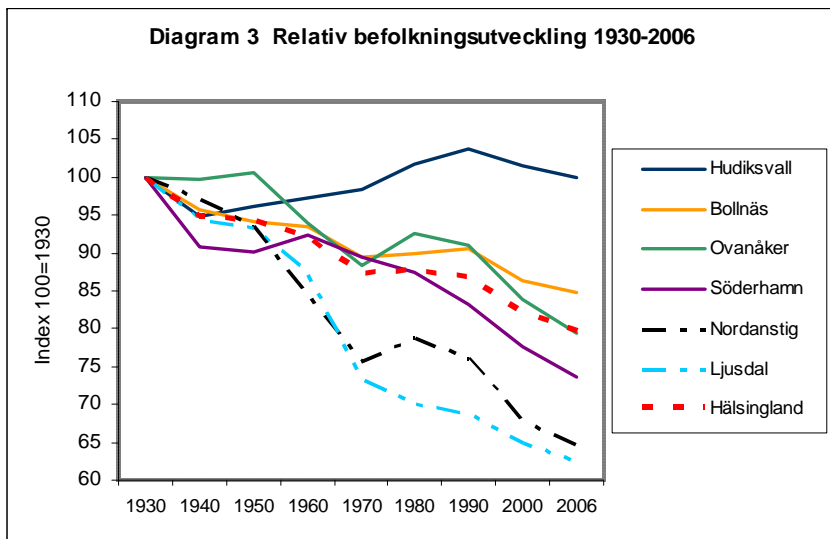
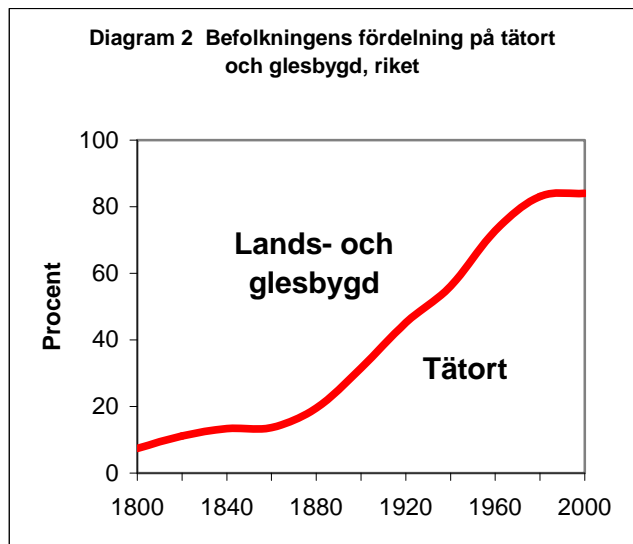
Diagram 3 visar att utvecklingen varit olika i hälsingekommunerna. Folkmängden i landskapet har minskat med i genomsnitt tjugoprocent sedan 1930. Störst har minskningen varit i Ljusdal och Nordanstig, kommunerna med störst landsbygdskaraktär. De har ”tappat” var tredje invånare. Hudiksvalls kommun, som också har landskapets största stad, har behållit folk­mängden.

Hälsingland karaktäriseras av en gles struktur med små tätorter. Städerna Hudiksvall, Bollnäs och Söderhamn hyser endast trettio procent av folk­mängden. Majoriteten bor således i mindre tätorter och samhällen. Utanför tätort bor var tredje invånare. Denna gleshet har (hittills) inte varit gynnsam för närings­livets utveckling.

Den formella utbildningsnivån är låg i förhållande till riksgenomsnittet. Men på många håll är yrkeskompetensen mycket hög, till exempel inom kartong, trä och hydraulikindustrin. Andelen elever som går ut med ofullständiga betyg från grundskolan är för hög liksom den andel av eleverna som väljer det individuella programmet på gymnasiet. Intresset för yrkes- och högre utbildning måste ökas för att möta närings­livets krav.

Källa: Demografiska databasen, Umeå universitet

Källa: SCB

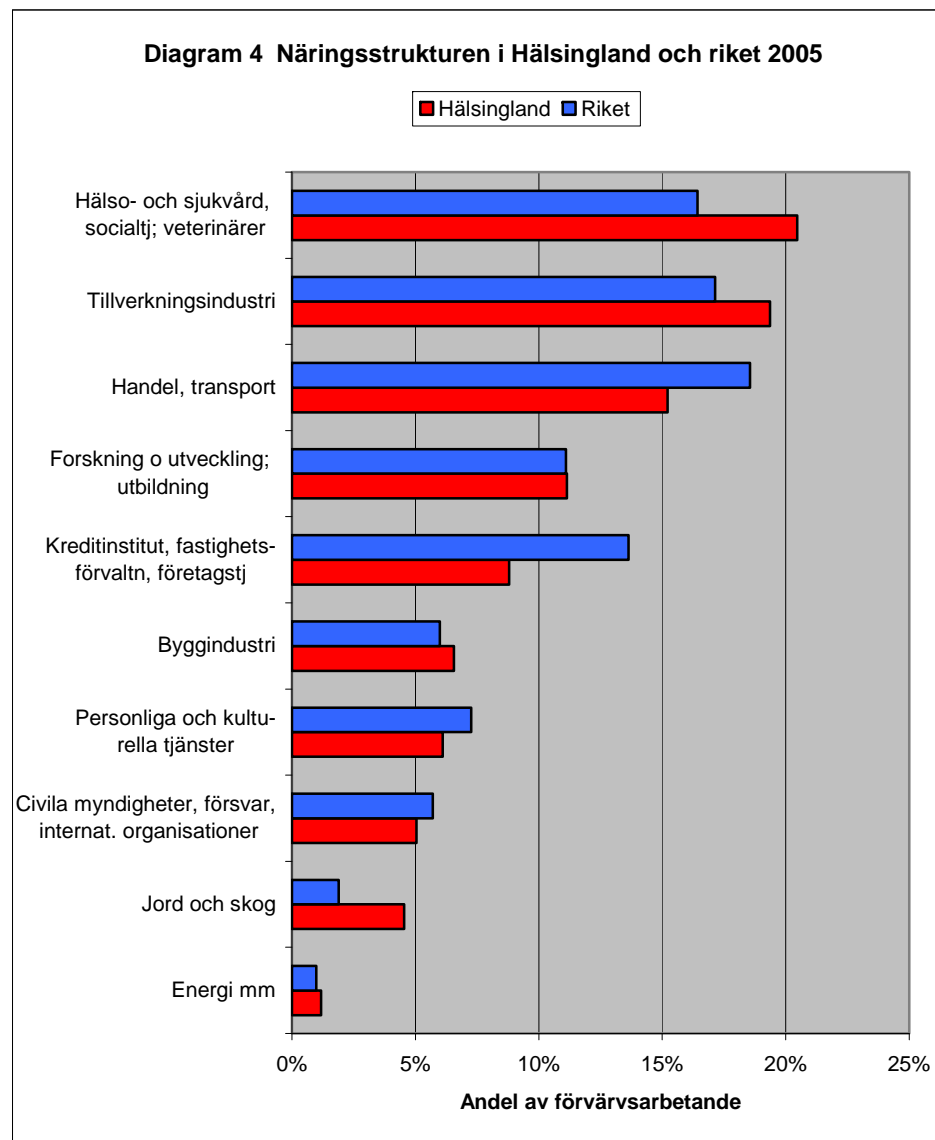
Näringsliv

Hälsingland har trots allt ett varierat och sammansatt näringsliv med många typer av företag. Här finns större företag, främst inom skogs- och verkstadsindustrin men också ett stort antal småföretag. Näringsstrukturen avviker från rikets. Av diagram 4 framgår att landskapet karaktäriseras av en överrepresentation inom offentliga tjänster (sjukvård och socialtjänst), tillverkningsindustri och jord- och skogsbruk. Tjänstesektorn är svagt utvecklad, framför allt den del som riktar sig till företag.

Åldersstrukturen gör att varje förvärsarbetande skall försörja ytterligare 1,4 personer. Det kan jämföras med riket där siffran är 1,2. Landskapet har också under många år haft hög arbetslöshet, framför allt bland ungdomar.

Företagen inom skogs- och jordbrukssektorn är oftast små familjeföretag och många har svårt att försörja sig enbart på primärnäringarna. Heltidsföretagen består mest av mjölk-, kött- eller skogsgårdar. De aktiva gårdarna arrenderar en stor del av sin odlingsmark, vilket gör det öppna odlingslandskapet känsligt för förändringar. För att behålla en levande landsbygd krävs nya former av företagande. Komplettering och utveckling av verksamheterna är en nödvändighet för att befolkningen ska finnas kvar – och förhoppningsvis öka – på landsbygden. Om detta sker utvecklas hela landsbygden i en positiv riktning. Tidigare har det varit en självklarhet att företag och gårdar drivits vidare inom familjen, vilket inte är lika självklart idag.

Generellt sett är besöksnäringen en tillväxtsbransch. Hittills har näringen i området haft en relativt liten andel av näringslivets totala omsättning. Det finns endast få stora attraktioner i landskapet och tillväxten har inte tagit fart.

Källa: SCB

Östra Härjedalen

Ett flertal möten med utvecklingsgrupper och företagare hölls i Östra Härjedalen och man menade att Hälsingebygdens lede-rområde var mycket intressant då man har naturliga kopplingar mot Hälsingland både historiskt och i nutid, detta gäller även Älvros och Överhogdals socknar som inte tillhör landskapet Hälsingland.

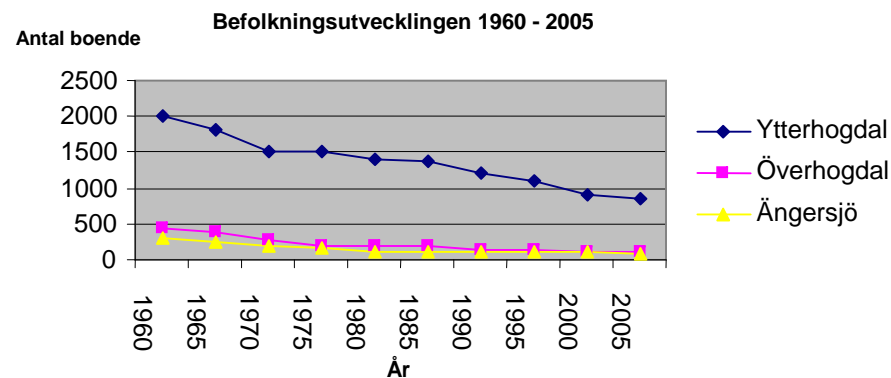
Östra Härjedalen och Norra Hälsingland har en lång gemensam historia. Under de många krigen på 1500-, 1600- och 1700- talen utsattes befolkningen i gränstrakterna Härjedalen/Hälsingland för många anfall av svenska och dansk-norska trupper.

Vid freden i Brömsebro år 1645 blev Härjedalen och Jämtland svenskt och tillsammans med Hälsingland är det de gränstrakter, närmast oss, där man idag kan finna platser med lämningar från kriget. Under den dansk-norska tiden tillhörde Härjedalen i kyrkligt hänseende, Nidaros ärkestift. Dialekter i Härjedalen och Norra Hälsingland har påverkats av de angränsande norska målen.

Livliga kontakter har alltid funnits mellan invånarna i Östra Härjedalen och Norra Hälsingland, Ljusunns dalgång har varit den naturliga vägen för kontakter.

Handel, jakt & fiske, skogsavverkningar, flottning, och på senare år turismen har fört människorna i de båda landskapen nära varandra och gränsen mellan landskapen har och är en administrativ gräns. För människorna i området har inte denna gräns funnits vare sig historiskt eller i nutid.

Befolkningsutvecklingen i Östra Härjedalen följer mönstret men är något sämre än Ljusdals kommun, de mindre socknarna däremot som från början utgår från låga invånarsiffror har börjat plana ut på en mycket låg nivå.

Hälsingland och östra Härjedalen

Tillvägagångssätt vid val av geografiskt område.

Livliga kontakter har alltid funnits mellan invånarna i östra Härjedalen och övriga Hälsingland. De två socknarna i östra delen av Härjedalens kommun tillhör landskapet Hälsingland och historiskt ingick dom också i Ljusdals gamla storsocken. Boende i dessa socknar känner en naturlig samhörighet med hälsingarna snarare än med den delen av Härjedalen som gränsar mot fjällområdet. Utgångspunkten i alla diskussioner har varit att hela Hälsingland skall ingå. Majoriteten vid alla möten stödde förslaget om ett helt Hälsingland inklusive de delar av Härjedalens kommun som anmält intresse. Det utvalda området har sedan presenterats för kommunerna, Hälsingerådet samt vid stormöten och fått ett brett stöd.

Faktorer av betydelse för val av geografiskt område och strategisk inriktning

Få bygder har så stark identitet som Hälsingebygden. Stoltheten över traditionen och naturen, och den i stort bevarade bystrukturen har bidragit till denna. Var man än bor inom området har man alltid nära till alla olika naturtyper, skog och berg, det öppna odlingslandskapet liksom kustområdena och havet. Ljusnan har på ett naturligt sätt varit en sammanbindande länk som förenat de olika naturtyperna i bygden.

Områdets gemensamma nämnare

Området binds samman av två Europavägar, E4 och E45, liksom riksvägarna 84, 83 och 50 som korsar området och älven Ljusnan som rinner rakt genom hela Leader-området med biflödet Voxnan.

Områdets likartade förhållanden

Hälsingebygden kännetecknas av en stark gemenskapskänsla. Även om gränser flyttats fram och åter under tidernas lopp har de starka banden mellan hälsingarna bestått. Bygden består av en smälta av skogsbygd, jordbruksbygd och kust. Den uppvisar härigenom en sällsynt rikedom av olika naturtyper, som påverkat människorna och frammanat en rik kultur. Någon uttryckte det så att inom bygden är det ”nära till allt”.

Denna bygd, rik, på mänskliga resurser liksom på vilt och fisk ligger i ett europeiskt perspektiv i Sveriges och den Europeiska Unionens periferi. Vi vill vända detta faktum till vår fördel!

Likartade förhållanden

Kultur och tradition, skogsbygd, kustbygd och jordbruksbygd som kompletterar varandra.

Hälsingebygden är ett traditionellt sammanhängande område med ett ”tvärsnitt av mitt”.

Naturen och viltet, de fyra stora finns i området.

Hälsingegårdarna och världsarvet, samt deras bodland och fåbodar.

Ett rikt område, tystnaden, allemansrätten och tillgängligheten.

Urgamla färdvägar och handelsutbyten.

Gemensamma strukturella problem i utveckling och sysselsättning.

Hand i hand med föregångare och andra LEADER områden

För att ta vara på erfarenheter från tidigare LEADER arbete har kontakter med andra LEADER områden funnits under hela utvecklingsarbetet.

Dessa kontakter har intensifierats mot slutet av processen och Leader Hälsingebygden deltar numera i det nya Landsbygdsnätverket.

Till en början leddes förankringsarbetet av Intryck Hälsingland i samverkan med kommunerna.

Redan under slutet av 2006 startades av Intryck Hälsingland dialogmöten, på sju olika platser i Hälsingland bjöds invånarna in för en dialog över den nya programperiodens LEADER. Efterhand som arbetsgrupper bildades tog dessa över planeringen.

Samverkan med Intryck Hälsingland har varit mycket god och LEADER Hälsingebygden har kunnat ta vara på många erfarenheter från förra programperioden.

I den nya LAG ingår för övrigt Intryck Hälsinglands ordförande samt två av de kvinnliga ledamöterna.

Initiativ, samverkan och planering i ett underifrånperspektiv

Hälsingland, eller snare delar av, har deltagit tidigare i två LEADER perioder, först med LEADER "Mitt i landet" och därefter "Intryck Hälsingland".

Redan på ett tidigt stadium togs initiativet till arbetsgrupper av representanter från Länsbygderådet X-Ing.

Eftersom X-Ing är en länsorganisation föddes samtidigt ett informationsutbyte mellan Gästriklands och Hälsinglands förarbete till ansökningar vilket på olika sätt varit mycket positivt.

Genom de arbetsgrupper som arbetat har underifrånperspektivet fått god genomslagskraft eftersom dessa varit uttagna efter samma kriterier som LAG, dvs könsfördelning-, offentlig-, privat- och ideell sektor.

Efter det att LEADER Hälsingebygdens strategiplan färdigställts har ytterligare förankrings- och remissmöten hållits. Utifrån dessa har den ideella föreningen LEADER Hälsingebygden bildats.

Förankring

I början av 2007 påbörjades arbetet med att sprida information om den nya Leaderperioden och dess möjligheter. Områdets styrkor och svagheter analyserades. Arbetsgrupper bildades för att ta fram en strategi och formulera en ansökan. Ansvaret för att utforma ansökan gavs till en skrivargrupp. Som stöd fanns en tjänstemannagrupp från kommunerna samt en valberedning med uppgift att föreslå LAG:s (*Local Action Group*) sammansättning. Allmänheten har haft god möjlighet att påverka arbetet, bl a genom stormöten och genom att den preliminära strategin funnits på en hemsida med kontaktuppgifter till skrivargruppen.

Grupperna har karakteriserats av:

- geografisk spridning i området
- deltagande från offentlig, ideell och privat sektor
- jämn könsfördelning
- åldersspridning
- medverkande med tidigare erfarenheter av Leaderarbete

Skrivargruppen har redovisat hur arbetet framskridit för valberedning, interimstyrelse och för tjänstemannagruppen. Förslaget har redovisats för Hälsingerådet.

Bergö Fiskehamn

SWOT-analys

Tillvägagångssätt vid framtagning av strategin

Utgångspunkten för analysen har varit Gävleborgs genomförandestrategi för landsbygdsprogrammet 2007-2013. Med vår speciella inriktning på Hälsinglands landsbygd har vi identifierat följande styrkor, svagheter, möjligheter och hot vilka vi bedömer vara relevanta för vår strategi.

<p>Styrkor Naturen Gårdarna Skogsråvaran Identiteten och kulturen Närhet åt alla håll Utvecklingskraft Bredbandstäckningen</p>	<p>Svagheter Entreprenörandan Arbetsmarknaden Könsuppdelad arbetsmarknad Utbildningsnivån Serviceutbudet</p>
<p>Möjligheter Ökad efterfrågan Besöksnäringen Inflyttning Lokalt inflytande</p>	<p>Hot Folkminskning Åldrande befolkning Generationsväxling i småföretag</p>

Styrkor

Naturen

Hälsingebygden har en varierande natur som passar både sommar- och vinterbesökaren, och kan tillfredsställa många olika intressen. I skogarna finns våra fyra stora rovdjur; björn, varg, lo och järv. Älgtillgången är stor, men också rådjur och övrigt småvilt trivs i markerna. Bär och svamp finns i riklig mängd. Att bara vistas i skogen betyder mycket för många människor.

Fisket är gott, med såväl trolling efter lax i havet och isfiske på sjöarna, som fiske i strömmande vatten. Vattnet används också för kanot- och båturer, samt bad. Kusten, med dess skärgårdar och gamla fiskelägen har en mycket stor potential för friluftsliv, fritidsboende och turism.

Bygden kan glädjas åt snörika och inte alltför kalla vintrar. Skid- och skoteråkning kompletteras med utförsåkning på slalomskidor eller snowboard. På isarna syns pimpelfiskare och skridskoåkare.

Gårdarna

Den egna gården är central för hälsingen. Stoltheten över denna har bland annat manifesterats i de stora träslotten – Hälsingegårdarna. Mycket av den småföretagsamhet vi ser i dag har sina rötter i verksamheterna på och kring gården. Kan inte den ena verksamheten föda, får den kompletteras med en eller flera andra sysslor. Exempel på verksamheter som har utvecklats på gårdarna är olika former av boende och hästverksamheter. Ett exempel på en kombination av båda är konceptet Bed & Box.

Skogsråvaran

Hälsingland har Sveriges bästa skog. Den norrländska furans och granens seghet och styrka i kombination med ett relativt gynnsamt klimat gör att tillväxten blir god samtidigt som virket håller en hög kvalitet. Den etablerade skogsindustrin – sågar, massa- och kartongfabriker – bör således ha goda förutsättningar att kunna fortleva och blomstra. I kombination med hantverksskicklighet har många företag etablerats inom träsektorn.

Identiteten och kulturen

Hälsingarna känner en stark identitet och samhörighet med sitt landskap. Bygden har ett rikt musikliv – en tradition som är livskraftig och som utvecklas. Arvet från gårdagen vårdas på de gamla Hälsingegårdarna. Konstnärer och författare söker sig till bygden och på senare tid har även centraleuropéer intresserat sig för livsmiljön och flyttat hit. I landskapet finns många etablerade teatrar – allt från professionella som Hälsinglands Träteater till många amatorsällskap.

Närhet åt alla håll

Tidigare var vattenlederna den sammanbindande länken, numer är väg- och järnvägsnäten väl utbyggda (E4, E45, Riksväg 50, 83 och 84, Ostkustbanan och Norra stambanan) med förkortade resor till stora befolkningscentra. Tågtrafiken har genomgått en renässans. Arlanda, Sveriges internationella flygplats, ligger bara ett par timmar bort. Svegs flygplats har betydelse för västra delarna av området. Även i ett europeiskt perspektiv är restiden kort. Härjedalens fjällvärd nås på några timmar.

Utvecklingskraft

Landskapets lokala utvecklingsgrupper har visat vilja till samverkan, kreativitet och förmåga. Det skapar förutsättningar att leva och söka en utkomst i Hälsingebygden. Många exempel finns på verksamheter som har sitt ursprung i föreningsengagemang och ideella krafter, och som sedan levt vidare som permanent verksamhet i ett företag. (Exempelvis Järvzoo och Mittiamässan).

Bredbandstäckningen

Kommunerna har, med finansieringsstöd från EU och staten, byggt ut bredbandsnäten. Idag har nio av tio invånare möjlighet att ansluta sig. Tekniken ger goda förutsättningar för de mindre företagen att samverka om olika tjänster; bokföring, bokningssystem etc, men också att nå ut med marknadsföring till exempel genom gemensamma portaler.

Svagheter

Entreprenörsandan

De ”säkra” jobben i skogen och på bruken minskade incitamenten att starta eget. Det lever kvar i våra dagar. Att nyttja natur- och kulturtillgångar i mindre skala för att tjäna pengar var inte naturligt för hälsingarna. Här kan man jämföra med Siljansbygden. Entreprenörskap blev en överlevnadsfaktor när jordbruken behövde mindre folk och större arbetsgivare saknades.

Arbetsmarknaden

Arbetslösheten i Gävleborg ligger markant över riksgenomsnittet. Detta gäller för både kvinnor och män, men framför allt ungdomar är hårt drabbade. Den öppna ungdomsarbetslösheten är dubbelt så hög i Hälsingland som i riket. Närheten till Mäljarregionen borde möjliggöra en högre rörlighet i ungdomsgruppen och lägre arbetslöshet än vad som nu är fallet.

Hälsingebygden uppvisar en könssegregerad arbetsmarknad, med män i varuproducerande yrken och kvinnor inom offentlig sektor. Startar kvinnor egna företag, är det huvudsakligen inom tjänstesektorn. Jämställdheten mellan kvinnor och män är otillfredsställande¹.

¹ SCB, Länsstyrelsen Gävleborg; Siffror om kvinnor och män 2004

Utbildningsnivån

Trots de stora ansträngningar som gjorts har Hälsingebygden alltså en låg formell utbildningsnivå, jämfört med landet som helhet. Dessutom har bygden en ökande andel elever som väljer det individuella programmet i gymnasieskolan. Många går ut skolan med ofullständiga avgångsbetyg.

Serviceutbudet

Inom stora delar av Hälsingland har folkmängden minskat så mycket att det är svårt att upprätthålla en godtagbar servicenivå. Samtidigt ökar behoven genom att befolkningen blir äldre. Här krävs nya grepp!

Möjligheter

Ökad efterfrågan

Efterfrågan på produkter och tjänster som kan framställas i Hälsingebygden ökar. Det gäller såväl för skogs- och verkstadsindustrin som för varor och tjänster inom besöks- och upplevelsenäringsen samt lokalt förädlade produkter inom hantverk och livsmedel.

Besöksnäringen

Besöksnäringen i Hälsingebygden uppvisar en splittrad bild. Inom området finns större hotellkedjor representerade, likväl som mindre hotellanläggningar, större och mindre campinganläggningar och stugbyar. Här finns också små, enskilda entreprenörer som på hel- eller deltid arbetar inom besöksnäringen. Ofta är de mindre företagen beroende av de större för sin verksamhet.

Det hundratalet naturskyddade områden som finns i området är en resurs för friluftsliv och storstadsmänniskans behov av tystnad

och ro kan tillgodoses här. Naturturismföretagande, rekreation och skydd för den biologiska mångfalden är viktiga ingredienser för bygdens framtid.

Fritidsboendet – och i vissa fall deltidboendet – utgör en betydelsefull resurs för att skapa arbetstillfällen och även för att utveckla bygden. Deltidsboende startar i vissa fall företag och kan bidra till att upptäcka möjligheter där hemmablindheten har begränsat idérikedomen.

Bygdens historia, som inbegriper ett spännande industriellt arv, har gett upphov till en betydande kulturturism. Hälsingegårdarna, linet och de bevarade finnbosättningarna, liksom bygdens mattradition lockar många.

Inflyttning

En viss inflyttning sker trots folkminskningen (som till stora delar beror av födelseunderskott). Ett stort antal fritidsboende utgör en stor tillgång för bygden. De nyttjar lokala företags varu- och tjänsteutbud och kan på sikt bosätta sig här permanent. Under senare år kan man även förmärka ett ökat intresse från invånare i övriga EU att bosätta sig i landskapet. När nya invånare bosätter sig här ökar också förutsättningarna för utveckling.

Lokalt inflytande

Ju större bestämmanderätt människor har över sina liv, desto större blir engagemanget för att delta i processer som leder till utveckling. Allt för omfattande regelverk och toppstyrning motverkar den enskildes engagemang liksom känslan av att reellt kunna påverka sin situation. Det lokala engagemanget kan medverka till att service och entreprenörskap ökar eller behålls i landsbygden. Flera goda exempel finns på detta i landskapet.

Hot

Folkminskning

Hälsingebygden har under lång tid uppvisat negativa befolknings-siffror. Det är inte en dramatisk utveckling, men genom att den varit stadig över tid är den oroande. Från att ha legat över rikets genomsnitt i befolkningsökning fram till 1930 har trenden vänt. Nästan samtliga kommuner i Hälsingebygden uppvisar negativa eller i bästa fall stagnerande siffror.

Åldrande befolkning

Ålderspyramiden i Hälsingland avviker från fördelningen i riket med ett underskott av yngre och ett överskott av äldre personer. I åldersklassen 19-39 år "fattas" cirka sjutusen personer och ålderspensionärerna är drygt femtusen "för många" jämfört med rikets fördelning. I och för sig är det naturligt att ungdomar flyttar till studier och arbete. Problemet är att det inte är tillräckligt många unga som vill flytta till landskapet.

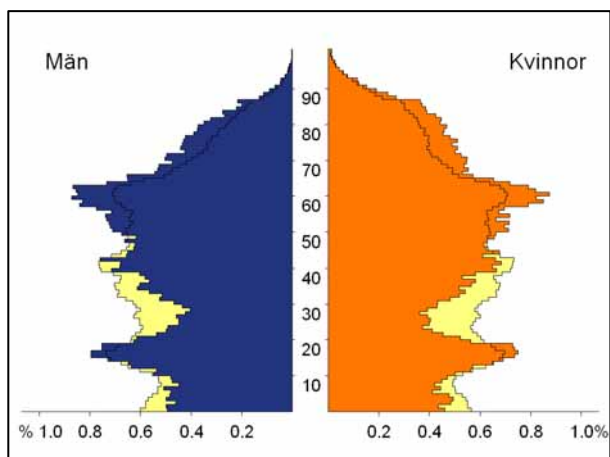

Diagram 5
Befolkningens
åldersfördelning
31 dec 2006 i
Hälsingland (blå
och röd färg)
jämfört med riket

Källa: SCB

Generationsväxling i småföretag

Många småföretag står inför en generationsväxling när ägaren närmar sig pensionsåldern. Förr sågs det som självklart att barnen skulle ta över företaget. Så är inte längre fallet. De regelsystem som omgärdar företagandet påstås också leda till att många företagare tvekar att föra in ny arbetskraft i firman som sedan kan ta över. Det skulle således med denna utgångspunkt finnas stor risk för en kraftig nedgång bland småföretagen. Meningarna är emellertid delade om det svenska regelsystemets betydelse i sammanhanget. Jämfört med Europa i övrigt hävdar andra att regelsystemet är enkelt.

Älvros gamla kyrka

Förening och LAG

Den 6 november 2007 bildades den ideella föreningen *Leader Hälsingebygden*. Stadgar framgår av bilaga 1. Vid samma tillfälle valdes LAG efter en särskild nomineringsprocedur.

LAG, som också utgör styrelse i den ideella föreningen består i inledningen av:

Ordförande: Kenneth Nilshem, Arbrå

Offentlig sektor: Bertil Eriksson, Ovanåker, Yvonne Kardell, Nordanstig, Magnus Svensson, Söderhamn, Bengt Gill, Hudiksvall. Ersättare: Leif Nilsson, Härjedalen, Helena Franzén, Ljusdal

Privat sektor: Lena Husén, Hudiksvall, Staffan Iljegård, Edsbyn, Hanna Bruce, Växbo, Do Van Dael, Överhogdal. Ersättare: Olle Larsson, Järvsö, Karin Häger, Söderala

Ideell sektor: Lena Åkerlind, Trönö, Markus Mörk, Arbrå, Annelee Larsson, Bergsjö, Hans Lindstedt, Färila. Ersättare: Ingrid Lundin, Alfta, Lasse Fältblad, Vallsta.

Ungdomsrepresentanter: Martin Hall, Bergsjö, Erik Ahlqvist-Loiske, Jättendal.

Fullständiga uppgifter om föreningen och LAG finns i bilaga 1

Geografiskt område

Hälsingebygden har stark identitet. Utgångspunkten för diskussionerna har därför varit att hela Hälsingland skall ingå. Eftersom antalet invånare överstiger 100 000 har städerna (tätorterna) Hudiksvall, Söderhamn och Bollnäs exkluderats. De två socknarna i östra delen av Härjedalens kommun tillhör landskapet Hälsingland och har således medtagits. Men även Överhogdal och Älvros församlingar, som traditionellt har starka band med Hälsingland, ingår i Leaderområdet. Lingbo församling (Ockelbo kommun) tillhör landskapet men ingår inte i leaderområdet.

Områdets folkmängd uppgår därmed till knappt 93 000 invånare fördelat på 150 kvadratmil. Tätortsandelen (SCB:s definition av begreppen tätort – glesbygd) uppgår till 50 procent. Endast tre av sammanlagt 47 tätorter har mer än 3 000 invånare (Ljusdal, Edsbyn och Iggesund). Befolkningstätheten uppgår till ca sex invånare per kvadratkilometer.

Tabell 1 Folkmängd i Leaderområdet 2006²

Kommun	Invånare	Fördelning
Ovanåker	11 873	12,8%
Nordanstig	9 847	10,6%
Ljusdal	19 384	20,9%
Söderhamn, exkl staden	14 450	15,6%
Bollnäs, exkl staden	13 782	14,8%
Hudiksvall, exkl staden	22 154	23,9%
Del av Härjedalen	1 387	1,5%
Summa	92 877	100,0%

² Söderhamns, Bollnäs och Hudiksvalls städer enligt SCB:s senaste tätortsavgränsning

Karta 1
Leader Hälsingebygdens geografiska avgränsning

Överhogdalstapeten, tillverkad för ca tusen år sedan, hittades av en tillfällighet i en kyrkbod 1910 i Överhogdal. Tapeten är unik i sitt slag.

Vision 2013

- ❖ I Hälsingebygden finns framtidstro och dragningskraft.
- ❖ Företagsklimatet är positivt. Företagen blomstrar och ny-företagandet ökar. Tillväxt präglar företag och landskapet. Det internationella utbytet är mångskiftande och vanligt förekommande.
- ❖ Service, rikt kulturutbud och omfattande föreningsliv gör att människor trivs och lockar nya invånare.
- ❖ Befolkningen kännetecknas av positiv anda och vilja till ständigt lärande och utveckling.

Vår strategi

- ❖ Samverkan
- ❖ Kvalitet
- ❖ Kraftsamling

Nyckelordet *samverkan* syftar på ett brett och nära samarbete med de lokala och regionala partnerskapen, det vill säga samtliga aktörer som aktivt kan bidra till en positiv utveckling. Exempel på dessa är enskilda företag, företagarföreningar, byalag, studieförbund, föreningar, regionala organ samt EU:s strukturfonder.

Kyrkbåtar på Ljusnan

Kvalitet är en nyckelfaktor i vårt utvecklingsarbete. I kvalitetsbegreppet innefattar vi även omsorgen om vår *miljö*, som har en framträdande plats i vårt arbete med hållbar utveckling. Det gäller också övriga horisontella mål – *jämställdhet*, *integration* och inkludering av *ungdomar*.

Kraftsamling står för de prioriterade åtgärder som vi tillsammans bedömt kan leda till ökad tillväxt och sysselsättning i leaderområdet. Begreppet står också för att olika offentliga aktörers utvecklingsmedel förstärker varandra.

Mål och förväntade effekter

Det Leader Hälsingebygden kan åstadkomma under programperioden måste sättas i paritet till tillgängliga medel. Hälsingland har erfarenhet av två tidigare Leaderomgångar där resultaten varit svåra att mäta i sysselsättning och tillväxt.

Vårt arbete måste ses i relation till detta och det omfattande lokala och regionala utvecklingsarbetet som drivs av kommuner (LUP – lokala utvecklingsprogram) och Region Gävleborg (RUP – regionalt utvecklingsprogram) samt Länsstyrelsen (Landsbygdsprogrammet, där Leader utgör en mindre del). Dessa organ förfogar över helt andra resurser och verktyg för att främja utvecklingen.

Vi ser oss som ett komplement som skall verka utanför de ”stora strukturerna” och den kommersiella verksamhet som står på egna ben. Vårt insatsområde är primärt inom entreprenörskap samt inom lokala initiativ och lokal samverkan.

Vårt mål är att vi på ett positivt sätt bidrar till att:

- Hälsingebygden blir mer attraktiv att besöka och att bo i
- Det öppna landskapet bevaras
- Medborgarnas kunskap och engagemang för att utveckla bygden ökar
- Samverkansformerna skall vara många och naturliga
- Åter- och nyinflyttning ökar
- Olika sätt att integrera nya svenskar främjas
- Kulturarvet bevaras och utvecklas
- Lönsamheten ökar i landsbygdens företagande
- Fler företag startar
- Antalet gästnätter ökar
- Fler lokalproducerade produkter etablerar sig på marknaden

Ol-Anders gård i Alfta socken

Prioriterade områden

Vi har valt att samla genomförandestrategins³ fokusområden ”*Entreprenörskap och innovationer*”, ”*Lokal förädling*” och ”*Besöksnäring*” under en rubrik ”*Entreprenörskap*”. Som ett andra prioriterat åtgärdsområde har vi valt ”*Lokala initiativ och lokal samverkan*”. Valda åtgärder bidrar, var och en på sitt sätt och sammantaget, till ett framtida *rikt och attraktivt landskap*.

1. Entreprenörskap

Åtgärden skall stödja verksamhet som leder till nya arbetstillfällen och möjligheter till utkomst inom såväl tillverkning som tjänster. Här inkluderas särskilt besöksnäring och lokal förädling.

Samverkan mellan små och mindre företag i Hälsingebygden är ett viktigt inslag. Stöd kan inte ges till enskilda företag. Däremot kan projekt, som gynnar förutsättningarna för en hel bransch, medfinansieras.

- Inom besöksnäringen finns mycket att göra. Samverkan för att stödja näringen och att hitta samverkansformer liksom stödjande verksamheter runt landskapets ”dragare” och andra reseanledningar är viktiga inslag. Bygdens och kustens turistiska varumärken kan stödjas i åtgärden. Tematiska upplägg och geografisk samverkan prioriteras.
- Den lokala förädlingen kan stödjas. Särskilt gäller det de verksamheter som baseras på en ”inhemsk” produktion. Som exempel kan nämnas den småskaliga träindustrin liksom produktion av lokala livsmedel i liten skala.
- Samverkan inom andra branscher, exempelvis kultur och natur, ingår i åtgärden.
- Kompetensutveckling, attitydpåverkan och nätverksbyggande, som stödjer entreprenörskap, kan vara ett inslag.

Detta huvudområde återfinns i första hand inom Landsbygdsprogrammets tredje axel – Förbättrad livskvalitet, breddat företagande och främjande av utvecklingen av landsbygdsekonomin, men även axel ett och två är möjliga.

2. Lokala initiativ och lokal samverkan

I området finns många starka lokalsamhällen. Byalag och andra liknande organisationer har visat prov på vad lokala initiativ och samverkan kan åstadkomma. Många gånger är det nyinflyttade och återvändare som ser nya möjligheter. Åtgärden vill stödja mötesplatser för kreativitet och utveckling. Det kan gälla att:

- Utveckla och tillämpa otraditionella lösningar när det gäller grundläggande samhällsservice och infrastruktur.
- Utveckla återkommande publika arrangemang som främjar lokal identitet och lokalt engagemang samtidigt som det lockar nya besöksgrupper till området.
- Stimulera till och underlätta inflyttning.

Detta huvudområde återfinns i första hand inom Landsbygdsprogrammets tredje axel.

Landsbygdsprogrammets tre axlar

- 1. Förbättra jord- och skogsbrukets konkurrenskraft.** Det övergripande målet för axel 1 är att stimulera konkurrenskraft hos företag inom jord- och skogsbruk samt inom livsmedelsproduktion och förädling på grundval av ett hållbart naturresursutnyttjande. Leader kan möjliggöra sektorsövergripande, breda projekt där både jord- och skogsbruksföretag samt andra företag på landsbygden får möjlighet att samverka om gemensamma behov och förutsättningar för utveckling av området och dess lantbruksföretag.
- 2. Förbättra miljön och landsbygden.** Det övergripande målet för axel 2 är att bevara och utveckla ett attraktivt landskap och en levande landsbygd samt stimulera omställningen till en resurseffektiv och hållbar produktion. Satsningar inom ett Leaderområde kan utgå från ett landskapsperspektiv med syfte att öka livskvalité och landsbygdsturism.
- 3. Förbättra livskvaliteten, bredda företagandet och främja diversifieringen av landsbygdsekonomin.** Det övergripande målet för axel 3 är ökad diversifiering av landsbygdens näringsliv i syfte att främja sysselsättningen, en högre livskvalité för dem som bor på landsbygden samt ett hållbart nyttjande av landsbygdens samlade resurser.

³ Gävleborgs genomförandestrategi för landsbygdsprogrammet 2007-2013.

Urvalskriterier

LAG för Leader Hälsingebygden bedömer ansökningar utifrån hur väl ett projekt bidrar till att uppnå landsbygdsprogrammets mål. En viktig förutsättning är att projektet kan hänföras till något av de prioriterade områdena. Följande kriterielista skall vara vägledande:

- Projektet ligger inom de prioriterade områdena
- Projektet kommer till nytta för Hälsingebygden
- Det finns kundnytta/behov som motiverar projektet
- Det finns inslag av nytänkande
- Projektägaren har kapacitet att genomföra projektet
- Projektet har förankring i området
- Erfarenheterna kan spridas till andra
- Projektet är väl avgränsat från sökandens befintliga/ordinarie verksamhet
- Projektet förväntas ge tydliga resultat
- Projektet är kostnadseffektivt
- Verksamhetens möjlighet att fortleva efter avslutning
- Projektet gynnar inte bara ett företag
- Projektet leder till hållbar tillväxt
- Konkurrensen får inte snedvridas
- Projektet skadar inte miljön
- Projektet är positivt för integration och mångfald
- Projektet ökar jämställdhet mellan könen
- Ungdomar engageras och/eller gynnas.

Alla urvalskriterierna behöver inte vara uppfyllda. Kompletta checklista för urvalskriterier och horisontella mål i bilaga.

Sälen har fått konkurrens av skarven

Isjakt på Norstaffjärden

Hälsingebygdens indikatorer

- ❖ Antalet projekt per åtgärd och horisontella mål
- ❖ Antalet arbetstillfällen män/kvinnor/utlandsfödda
- ❖ Antal nystartade företag män/kvinnor/utlandsfödda
- ❖ Ökat antal gästnätter till följd av projekt
- ❖ Ökat antal besökare till följd av projekt
- ❖ Antal nya nätverk och samverkansprojekt
- ❖ Antal geografiska samverkansprojekt
- ❖ Antal kultur- och föreningsarrangemang
- ❖ Lokala förädlingsprojekt
- ❖ Otraditionella landsbygdslösningar
- ❖ Antal projekt inom entreprenörskap
- ❖ Samverkansprojekt inom besöksnäringen

Mätningar av indikatorer kommer att vägas mot befintlig länsstatistik som SCB, TEM, Arbetsförmedlingen m m.

Aktivt arbete med horisontella mål.

Insatser för miljö, jämställdhet och integration ligger som grund för hela vår strategiplan och kommande beslut. Vi vill skapa en projektverksamhet som tillgodoser de behov vi har idag utan att äventyra behoven hos kommande generationer, att på lika villkor ta tillvara såväl kvinnors som mäns resurser, samt att ta tillvara kunskaper och erfarenheter hos människor från andra kulturer är viktiga förutsättningar för att skapa en långsiktig positiv utveckling.

Mångfald och integration

Integration innebär lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund. Var och en har möjlighet att bidra med sin unika erfarenhet och kompetens så att samhällets mångfald blir en fungerande och gemensam tillgång. Att bejaka mångfald, ömsesidig tolerans och respekt för varandras olikheter innebär bl a att arbetsmarknader öppnas för människor från andra länder och kulturer. Mångfald innefattar kön, utbildning, ålder, funktionshinder, sexuell läggning m m. Att arbeta med integration innebär bättre resursutnyttjande genom att många människor ges bättre möjligheter att använda sin kompetens. Att aktivt arbeta med integration är en tillgång och framtidsfaktor i vårt arbete.

Jämställdhet

Vårt jämställdhetsperspektiv innebär att synliggöra kvinnors och mäns villkor och förhållanden, visa hur dessa beaktas i projektet och analysera de planerade konsekvenserna för såväl kvinnor som män både på kort och lång sikt. Man kan argumentera för jämställdhet utifrån olika aspekter. Dels en rättviseaspekt vilken utgår från de av regeringen fastställda målen som anger att kvinnor och män skall ha samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter

inom livets alla områden. Dels en fråga om resursutnyttjande som utgår från nyttan av att både kvinnor och män kommer till tals och finns representerade inom olika områden. Det kan innebära fler kvinnor inom traditionellt manliga områden eller tvärtom. På så sätt får man ett större urval och chansen ökar att få rätt person på rätt plats. Vår svenska jämställdhetspolitik bygger på att vårt samhälle präglas av en s k könsmaktsordning som innebär att manlig norm är överordnad kvinnlig norm. Med det menas att mäns intressen och villkor generellt är överordnade kvinnors. Det här området syftar till att öka medvetenheten om att jämställdhet är en tillgång och framgångsfaktor för projektet.

Miljö

Ett hållbart samhälle ska tillgodose dagens behov utan att äventyra kommande generationers behov. Särskild hänsyn ska tas till att främja människors hälsa, värna den biologiska mångfalden och naturmiljön, ta tillvara kulturhistoriska värden, bevara ekosystemets långsiktiga produktionsförmåga samt trygga en god hushållning med naturresurser. Det här området syftar till att öka medvetenheten om att insatser för miljön är en tillgång och framgångsfaktorer för projektet.

Checklista

Varje projektidé eller projektansökan kommer i beredning att prövas mot vår policyplan för horisontella mål.

Alla kriterier kan inte förväntas uppfylla vår policy men om ett projekt motarbetar de horisontella projekten kommer det inte att bifallas.

Checklistor i bilaga 3

Historia som förenar Hälsingland med Östra Härjedalen,

Endast två bonader eller tapeter, har man funnit bevarade från 900-1200-talet, båda inom planerade LEADER området Skogbonaden funnen 1912 och Överhogdalstapeten funnen 1909 och. Båda vävnaderna från gränsen mellan vikingatid och medeltid.

Överhogdalstapeten dateras till 900 e.kr. och 1000 e.kr. Skogbonaden dateras till 1200-talet.

Båda vävnaderna beskriver folkliga historiska traditioner. Båda är vävda med ullgarn i (snärjväv) soumateknik på linnebotten

Skogstapeten eller Skogbonaden från 1200-talet förvaras på Nordiska museet Stockholm

Överhogdalstapeten från 900-1000-talet förvaras på Länsmuséet Östersund. Kopia och historia på utställning i Överhogdal.

Avsikten med Leader inom landsbygdsprogrammet är att, med hjälp av den särskilda metod som Leader utgör, mobilisera landsbygdsområdenas egen utvecklingspotential. Genom att tillämpa lokala utvecklingsstrategier skall Leader medverka till att landsbygdspolitikens övergripande mål - en ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbar utveckling av landsbygden - kan uppnås.